

## **La Biblioteca de Catalunya fa cent anys**

Cent anys de la vida d'una institució és un període de temps idoni per fer balanç de la seva trajectòria. La Biblioteca de Catalunya va formar-se el 1907, com a primera iniciativa de l'Institut d'Estudis Catalans, quan els seus vuit membres fundadors van decidir que la creació d'una biblioteca catalana havia d'ésser un objectiu prioritari de la nova corporació.

Una bona biblioteca, tant patrimonial com de recerca, era una antiga ambició dels intel·lectuals catalans; ambició que es venia intentant - i frustrant- des del segle XIX . L'any 1907, amb l'impuls d'Enric Prat de la Riba com a president de la Diputació de Barcelona, es va fer realitat.

L'empenta amb què l'Institut va impulsar la creació de la biblioteca nacional catalana només és comparable amb l'expectació que va crear en la societat culta, plenament immersa en el moviment noucentista, renovador, modernitzador i europeïtzador; en aquella societat àvida de llibres i revistes. En el temps que va de 1907 a 1914, amb un esforç més que destacable de les institucions catalanes, es van adquirir importants col·leccions per a la nova biblioteca,. Valuosos manuscrits, biblioteques senceres, com la de Marià Aguiló o la de Jacint Verdaguer, portolans, incunables, mapes, edicions rares, arxius i col·leccions musicals van ingressar a la nova institució que va créixer ubicada a l'antic Palau de la Generalitat i emparada per la Diputació de Barcelona, la Mancomunitat de Catalunya i l'Ajuntament de la ciutat.

Però tan importants com les compres van ser les donacions. Un nombre incomptable de persones va oferir desinteressadament a la Biblioteca les seves col·leccions, reunides amb anys de dedicació. Hi va haver mecenes i benefactors magnífics que van regalar a la Biblioteca extraordinaris tresors bibliogràfics – impossible no citar aquí Isidre Bonsoms- ; però sobretot hi va haver persones corrents que van oferir els llibres que tenien, en un intent de contribuir en la mesura de les seves forces al gran projecte cultural que significava la Biblioteca. Perquè aquesta, des dels inicis, va ser la seva biblioteca. No un centre creat a partir de col·leccions reials o format per incautacions revolucionàries i desamortitzacions, sinó un servei cultural públic adreçat als ciutadans i construït amb l'esforç de les institucions catalanes i el suport de la seva gent. Una biblioteca que va fer-se gran a partir de la participació de tots els estaments de la comunitat catalana.

Quan la Biblioteca va obrir al gran públic el 1914, era ja un dels principals centres bibliogràfics del país, havia aplegat uns fons molt notables de caràcter patrimonial però, al mateix temps, mantenia intercanvis i subscripcions amb les revistes especialitzades més importants del món i rebia les publicacions més actuals en totes les branques de la ciència. Va ser la primera biblioteca de l'estat on es van poder consultar els llibres de referència lliurement i on es va oferir un ampli servei de préstec a domicili.

Els canvis polítics van afectar la Biblioteca en la mesura que actuaven contra la llengua i la cultura catalanes. Així com les etapes d'autonomia la van protegir i afavorir especialment [la Mancomunitat (1914-1923) i la Generalitat (1931-1939)], les dictadures de Primo de Rivera primer, i la de Franco després, van voler desvirtuar-la com a centre d'avantguarda i com a santuari de la cultura

pròpia. En aquells períodes desgraciats, la Biblioteca va viure, introvertida, els canvis i les penúries, convençuda que la seva essència es mantenia intacta en la riquesa dels seus fons documentals, que li donaven sentit; i va perdurar en tot moment la voluntat col·lectiva que aquella fos la biblioteca nacional de Catalunya.

En els seus cent anys d'història, alguns personatges han destacat amb llum pròpia perquè van convertir la formació i la continuïtat de la Biblioteca en una missió gairebé vital. És aquesta una bona ocasió per recordar-los. El fundador, **Prat de la Riba**, que va creure en el projecte i el va impulsar amb fermesa. **Jaume Massó i Torrents**, que va aplicar els seus amplis coneixements bibliogràfics en la selecció dels fons i va marcar les línies essencials de la Biblioteca. **Jordi Rubió**, el mestre que va portar el timó de tot el sistema bibliotecari català durant 32 anys, sempre segur i eficaç en un camí ple d'obstacles. **Josep Pijoan**, que va posar la seva empena prodigiosa en l'embranchada dels primers anys. **Eugeni d'Ors**, el gran ideador de la Xarxa de Biblioteques Populars. I finalment els equips de treballadors, bibliotecaris, auxiliars, tècnics, administratius i subalterns, que al llarg d'un segle han col·laborat a aixecar i mantenir un centre que, fins i tot en els moments més difícils, ha tingut ben present la seva missió en favor de la cultura catalana i universal. Gràcies a tots ells la Biblioteca de Catalunya és avui el principal centre del patrimoni documental i bibliogràfic català.

La celebració del centenari és també una bona ocasió per conèixer millor la Biblioteca, els serveis que ha donat i els que ofereix avui, els fons i les col·leccions que guarda, i la seva capacitat d'obertura i de servei als ciutadans. Ubicada al cor del Raval, en el magnífic hospital gòtic, la Biblioteca ha entrat en el segle XXI sense perdre de vista el seu passat, però amb les mires posades en un futur canviant que vol liderar. La Biblioteca de Catalunya s'esforça en mantenir-se fidel als principis que li van donar vida el 1907; tal com es diu a la Memòria presentada en el moment de la creació *Ha de ser "una gran Biblioteca proveïda de tots els records del passat i de totes les modernes meravelles de l'activitat contemporània"*, sense oblidar la consigna de ser accessible, oberta i útil a la societat que marquen el seu caràcter de biblioteca nacional. Per fer-la conèixer, per donar-li més visibilitat, entre altres actes, presentarem el setembre una exposició sobre la seva trajectòria, ara centenària, i en publicarem la història que va començar el 1907. Volem que la commemoració serveixi per apropar la Biblioteca a la societat catalana, cada cop més diversa i més complexa, amb noves necessitats culturals i nous interessos que s'han de detectar i satisfer. Aquest és el repte actual.

Volem que el Centenari serveixi com a punt de referència per a les administracions catalanes. Han estat sempre el suport de la Biblioteca de Catalunya. Que facin d'aquest centenari un nou punt de partida; que es renovi l'empena creadora. Que la biblioteca, aquesta biblioteca física pugui créixer en aquest antic hospital meravellós i que una nova biblioteca, la biblioteca digital de Catalunya, que ja ha nascut en el sí del Consorci que formem amb les biblioteques universitàries de Catalunya arribi a ser realment la biblioteca digital per a tot Catalunya, per a tots els ciutadans. És un projecte ambiciós. Audaç

com els de Prat de la Riba. La traça ja és marcada; només cal seguir-la amb il·lusió, generositat i fermesa.  
Estem segurs que serà així.

Dolors Lamarca  
Directora